

2.6. Agenturet

Det kan være vanskeligt at udtale sig meningsfuldt om denne »generelle ramme«, hvis der ikke gives flere oplysninger om sikkerheds- og sundhedsagenturets

struktur, rolle og ressourcer. ØSU henviser i denne forbindelse til sin udtalelse om agenturet fra april 1992 (deri peges bl.a. på svælget mellem de meget høje ambitioner i Kommissionens forslag og de beskedne midler, der er til rådighed).

Bryssel, den 28. april 1994.

Susanne TIEMANN

Formand for

Det Økonomiske og Sociale Udvalg

Udtalelse om forbindelserne mellem Den Europæiske Union og landene i Central- og Østeuropa: Slovenien

(94/C 195/27)

Det Økonomiske og Sociale Udvalg besluttede den 19. oktober 1993 i henhold til forretningsordenens artikel 20, stk. 4, at udarbejde en udtalelse om forbindelserne mellem Den Europæiske Union og landene i Central- og Østeuropa: Slovenien.

Det forberedende arbejde henvistes til ØSU's Sektion for EF's Eksterne Forbindelser, Handels- og Udviklingspolitik, som udpegede Gøke Frerichs til ordfører. Sektionen vedtog sin udtalelse den 18. april 1994.

Det Økonomiske og Sociale Udvalg vedtog på sin 315. plenarforsamling af 27. og 28. april 1994, mødet den 28. april 1994, med et flertal af stemmer for og 1 hverken for eller imod, følgende udtalelse.

1. Indledning

1.1. Samarbejdet mellem Den Europæiske Union og Slovenien baserer sig i øjeblikket på tre aftaler indgået i 1993: en handels- og samarbejdsaftale, en finansprotokol, en transportaftale samt en fælleserklæring om en politisk dialog. Der er tale om en revision og udbygning af handels- og samarbejdsaftalen med det tidligere Jugoslavien fra 1980. Disse aftaler blev underskrevet den 5. april 1993 og trådte i kraft den 1. september 1993.

1.2. Artikel 50 i handels- og samarbejdsaftalen indeholder en udviklingsklausul, ifølge hvilken forbindelserne mellem Den Europæiske Union og Slovenien hurtigst muligt skal udbygges med indgåelsen af en associeringsaftale (Europaaftale). Sigtet med denne udtalelse er, at der hurtigt indgås en sådan Europaftale.

1.3. ØSU's studiegruppe med den opgave at udarbejde den foreliggende udtalelse om »Forbindelserne mel-

lem Den Europæiske Union og landene i Central- og Østeuropa — Slovenien« aflagde fra den 9.-11. februar 1994 et studiebesøg i Slovenien. I den forbindelse havde man dybtgående samtaler med repræsentanter for den slovenske regering samt for økonomiske og sociale interesseorganisationer.

2. Geografisk og historisk profil af landet

2.1. Slovenien er et relativt lille land beliggende på den sydlige side af Alperne. Dets nabolande er Italien mod vest, Østrig mod nord, Ungarn mod øst og Kroatien mod syd. Dermed ligger Slovenien ved et vigtigt knudepunkt for transportvejene mellem Vesteuropa på den ene side og Central- og Østeuropa (og længere væk Mellemøsten) på den anden. Især transittransporten fra EU- og EFTA-landene til de central- og østeuropæiske lande gør Slovenien til en meget vigtig partner for Den Europæiske Union.

2.2. Klimatisk kan Slovenien inddeles i tre hovedzoner. Den ene er den cirka 40 km lange kyststrækning

langs Adriaterhavet. Her ligger også den vigtige handelsby ved Middelhavet, Koper. Langs kysten ligger et blidt kuperet landskab af kalksandsten, hvori der har dannet sig talrige drypstenshuler. Mod nord stiger den sydlige del af Alpernes stejle skrån timer med Sloveniens højeste bjerg, Triglav (2864 m). Her findes også alpine skiområder. Endelig strækker der sig en frugtbar slette langs floderne Sava, Savinja og Drava i Centralslovenien frem til det tilgrænsende Ungarn mod øst.

2.3. Republikken Slovenien har omkring 2 millioner indbyggere og et areal på 20 251 km² (hvoraf halvdelen er dækket af skov) og er dermed cirka halvt så stor som Schweiz. Det indbefatter et stykke middelhavskyst ved Adriaterhavet samt en del af Alperne. De vigtigste byer er Ljubljana (300 000 indbyggere) og Maribor.

2.4. Slovenien har en meget homogen befolkning. Mere end 50 % af indbyggerne tilhører den slovenske folkegruppe. Endvidere er der et lille italiensk og ungarsk mindretal, som sammen udgør mindre end 0,5 % af befolkningen og nyder særlig status, der bl.a. indebærer, at italiensk henholdsvis ungarsk anvendes som officielle sprog i grænseregioner. Cirka 10 % er økonomiske udvandrere fra mindre udviklede dele af det tidligere Jugoslavien. I disse tal er endnu ikke medregnet de cirka 30.500 flygtninge fra krigsområdet i Kroatien og Bosnien-Herzegovien.

2.5. Dagens Slovenien var allerede beboet i den keltiske tid. Under romertiden bar den nuværende hovedstad Ljubljana navnet Emona. Slovenernes forfædre kom med de slaviske folkestammers folkevandring henimod slutningen af det 6. århundrede. Allerede i begyndelsen af det 8. århundrede skabtes slovenernes frie kongerige: Carinthia. I det 8. århundrede konverterede slovenerne også til kristendommen. Selv i dag er næsten 90 % af befolkningen romersk katolsk. Mod udgangen af det 8. århundrede kom det slovenske kongerige under frankisk styre og blev med Karl den Store en del af den tyske nations hellige romerske imperium. Fra 1335 til 1918 blev den nuværende del af Slovenien styret fra Wien af Habsburger monarkiet. Denne østrigske indflydelse fremgår endnu i dag klart af gadebilledet i Ljubljana.

2.6. Efter opløsningen af det habsburgske kejserrige besluttede slovenerne at grundlægge en uafhængig stat sammen med serberne og kroaterne — serbernes, kroaternes og slovenernes kongerige — som fik det nye navn Jugoslavien i 1929. Efter at Slovenien havde ydet modstand mod den tyske, italienske og ungarske besættelse under 2. verdenskrig, blev det en af de seks republikker i den socialistiske folkerepublik Jugoslavien, som selv blev et alliancefrit land.

3. Vejen mod uafhængighed

3.1. Slovenien var den mest velstående republik i det tidligere Jugoslavien. Per capita indkomsten var næsten dobbelt så høj som gennemsnittet for Jugoslavien som helhed. Selvstændighedsbevægelsen i Slovenien startede allerede i 1988.

3.2. I december 1990 afholdt Slovenien en folkeafstemning om uafhængighedsspørgsmålet. 88 % af befolkningen stemte for uafhængighed (valgdeltagelsen var på cirka 93 %). Slovenien erklærede sig uafhængig den 25. juni 1991. To dage senere marcherede den jugoslaviske folkearmé ind. Efter 10 dages krig kom det til en våbenstilstand tilvejebragt med EF som mellemmand på betingelse af, at uafhængighedsbestræbelserne blev udsat i tre måneder. I løbet af den periode trak hæren sig fuldstændig ud af Slovenien.

3.3. Den 8. oktober 1991 trådte den slovenske uafhængighedserklæring i kraft. Slovenien indførte sin egen valuta, den slovenske tolar. Den officielle betegnelse for staten er: republikken Slovenien. Det officielle sprog er slovensk (tilhører den sydslaviske sproggruppe og anvender det latinske alfabet) og endvidere italiensk og ungarsk i de grænseområder, der overvejende beboes af disse mindretal. Hovedstaden er Ljubljana.

3.4. Slovenien er det eneste land i det tidligere Jugoslavien, som næsten er uberørt af krigen, og hvis selvstændighedsbestræbelser er forløbet med held. Da Slovenien siden uafhængighedserklæringens ikrafttræden ikke er blevet indviklet i krigen, er det også undtaget fra EU's handelsembargo (dog ikke for våbenembargoet).

3.5. Den nye slovenske forfatning blev vedtaget den 23. december 1991. Deri sikres retsstatsprincippet, mennesker- og borgerrettigheder samt beskyttelsen af mindretal. I henhold hertil er republikken Slovenien et pluralistisk demokrati. Ud over Parlamentet med 90 medlemmer findes et andet kammer, Nationalrådet. Regeringen ledes af en ministerpræsident, medens republikkens præsident udelukkende har repræsentative opgaver.

3.6. Ifølge den slovenske lovgivningsprocedure har ikke blot regeringen, de enkelte parlamentsmedlemmer, Nationalrådet, men også enhver gruppe af borgere efter indsamling af et vist antal underskrifter ret til at fremsætte lovforslag. Efter debatten i Parlamentet forelægges lovforslaget det 40 medlemmer store Nationalråd til udtalelse. Dette repræsenterer såvel kommunale interesser med 22 medlemmer som erhvervsinteresser (arbejdsgiverne via Det Økonomiske Råd, landbrugerne, de frie erhverv, lønmodtagere via fagforeningsrepræsentanter) samt ikke-økonomiske aktiviteter (den offentlige forvaltning og sociale tjenester).

3.7. Under den efterfølgende afstemning om lovforlaget kan Parlamentet dog nedstemme Nationalrådets votum. Når det drejer sig om særligt vigtige spørgsmål, kan Nationalrådet kræve en folkeafstemning. Loven træder i kraft efter offentliggørelse i Det Slovenske Statstidende. Lovens forfatningsmæssighed kan eventuelt prøves ved den slovenske forfatningsdomstol.

3.8. De første frie demokratiske valg i efterkrigsperioden fandt sted i april 1990, hvor en centrumhøjre koalition under navnet »DEMOS« vandt flertal. Den første premierminister hed Peterle. Han måtte gå af i april 1992 efter et mistillidsvotum, men er dog stadig udenrigsminister i dag. Den nye regering (en flerparti-koalition bestående af partier såvel til højre som til venstre for centrum) ledes af Janez Drnovsek.

3.9. Republikken Slovenien blev anerkendt som en suveræn stat af EF-medlemsstaterne den 15. januar 1992 og siden af mere end 100 lande. Siden den 3. oktober 1993 repræsenteres Europa-Kommissionen af en diplomatisk delegation i Ljubljana.

3.10. Slovenien er allerede medlem af flere internationale organisationer herunder De Forenede Nationer (siden 22. maj 1992), Det Internationale Valutafond (IMF) (siden 19. januar 1993), Verdensbanken (siden 25. februar 1993), Europarådet (siden 14. maj 1992) og Østbanken (EBRD, siden december 1992). I begyndelsen af april 1994 underskrev Slovenien NATO-initiativet »Partnerskab for fred«. Der er stadig forhandlinger i gang om tiltrædelse af Den almindelige overenskomst om Told og Udenrigshandel (GATT). Endvidere har Slovenien tiltrådt visse internationale konventioner og overvejer endvidere et snævert samarbejde med Visegrad-landene.

4. Økonomisk profil af Slovenien

4.1. Sloveniens per capita-indkomst lå med 6 186 USD i 1993 (Verdensbankens tal) under Irlands, men over Portugals og Grækenlands. Sammenlignet med central- og østeuropæiske lande lå den betydeligt højere end Ungarns og Tjekkiets.

4.2. For et lille land som Slovenien er udenrigshandelen meget vigtig. Eksportandelen af bruttonationalproduktet var på næsten 60 % i 1992. Slovenien er således den mest åbne økonomi i Central- og Østeuropa.

4.3. De enkelte sektors relative betydning viser, at Sloveniens efterhånden nærmer sig vestlige forhold. I 1992 udgjorde land- og skovbrug 4,6 % af bruttonationalindkomsten, industrien 39,4 % (den forarbejdende industri alene 30,9 %) og tjenesteydelsessektoren 56 % (herunder finansielle tjenesteydelser 17,7 %), handel samt hotel- og restaurationserhverv i alt 13,1 %, transport og kommunikation 6,8 %). Med i alt 20,2 % af

bruttonationalindkomsten holder de offentlige ydelser sig inden for fornuftige rammer.

4.4. Beskæftigelsesmæssigt var andelen for landbrug og skovbruget 5,7 % (lavere end EF-gennemsnittet), 45,6 % for industriens vedkommende og 48,6 % i servicesektoren. Sidstnævnte viser en stigende tendens.

4.5. Turismen er også en meget vigtig indtægtskilde for Slovenien. Ferie- og kurstederne i Slovenien har været kendt i mere end 100 år. De vigtigste turistområder er Adriaterhavskysten, ski- og vandrerområderne i Alperne samt visse kursteder med varme kilder.

4.6. Omsætningen inden for turistbranchen anslås skønsmæssigt til 850 millioner USD i 1993. Slovenien er et af de få lande, der i 1993 opnåede en vækst i turismen og det endda med over 25 %. Turisterne kommer først og fremmest fra Ungarn, Tyskland, Østrig, Benelux-landene, Frankrig, Storbritannien og USA. Der findes allerede syv slovenske turistbureauer i udlandet, som skal udbrede kendskabet til de slovenske turistområder (bl.a. i Rotterdam, i Frankfurt am Main, i Budapest og i New York). Slovenien råder også over et allerede 30 år gammelt nationalt luftfartsselskab, Adria Airways.

5. Makroøkonomiske tendenser

5.1. Den slovenske økonomi befinder sig i stabiliseringsfasen i forbindelse med overgangen fra en delvis planøkonomi efter socialistisk mønster til en fuld markedsøkonomi efter vestligt forbillede. Det kumulative fald i produktionen fra 1987 beløb sig til 21,6 %. Faldet i bruttonationalindkomsten dæmpedes klart i 1992, og 1993 resulterede i en stabilisering. Dette tyder på, at væsentlige tilpasningsprocesser allerede har fundet sted.

5.2. Efter foreløbige skøn steg bruttonationalindkomsten i 1993 knap 1 % i forhold til året forinden, medens man i de foregående to år kunne konstatere et fald på 9,3 % i 1991 og på 6,5 % i 1992. Regeringen forventer, at denne stabilisering vil føre til en svag samfundsøkonomisk vækst på 1-3 % i 1994.

5.3. Produktionstilbagegangen skyldes først og fremmest det bratte sammenbrud i de økonomiske forbindelser med landene i det tidligere Jugoslavien, hvilket repræsentanter for den slovenske regering hele tiden understreger. Sloveniens økonomi lider under følgerne af FN's økonomiske embargo mod restjugoslavien og borgerkrigstilstandene i de andre tidligere jugoslaviske republikker. Det økonomiske tilbageslag i Slovenien skyldtes ikke blot det pludselige tab af traditionelle afsætningsmarkeder. Af andre årsager kunne nævnes sammenbruddet af anden handel som f.eks. bortfaldet

af tidligere leverandører til produktionsprocessen eller afbrydelsen af traditionelle transportveje.

5.4. Produktionstilbagegangen i Slovenien er dog væsentlig mindre end i de andre central- og østeuropæiske lande, som ligeledes er i gang med en omlægning fra en planøkonomi til fuld markedsøkonomi. Det tyder på, at Slovenien må foretage en mindre drastisk omlægning af sin produktionsstruktur, end det er tilfældet hos dets østeuropæiske naboer, fordi Slovenien traditionelt allerede var mere orienteret mod vesteuropæiske markeder end disse lande.

5.5. Investeringerne er faldet i de seneste år og ligger nu på 17 % af bruttonationalproduktet. I de sidste seks måneder kunne man dog konstatere en stigning i investeringerne. Efterspørgslen efter forbrugsvarer er steget let, hvilket også kan ses på sammensætningen af Sloveniens import.

5.6. Sloveniens statsfinanser er relativt sunde. Regeringens såvel som kommunernes budget udviste i 1992 et samlet overskud på 0,3 % af bruttonationalproduktet, efter et overskud på 2,6 % i 1991. For 1993 forventedes et budgetunderskud på cirka 0,9 % af bruttonationalproduktet som følge af de stigende udgifter til arbejdsløsheden. Dette skulle føre til en nettolåneoptagelse på cirka 2 % af bruttonationalproduktet (heraf 1,3 % i udlandet).

5.7. Slovenien har ikke en særlig stor statsgæld: alt i alt knap 1,8 milliarder USD. Selv under hensyntagen til Sloveniens andel af det tidligere Jugoslaviens føderale gæld udgør statsgælden kun knap 20 % af bruttonationalproduktet, hvilket er ret lavt. Slovenien har hidtil punktligt opfyldt de betalingsforpligtelser, statsgælden afføder.

5.8. Den over statsbudgettet betalte direkte støtte til virksomheder udgør 3,8 % af BNP, hvilket ikke er uforholdsmæssigt højt. Forbruget af visse produkter støttes dog stadig af det offentlige. Dette gælder dog kun en lille gruppe varer samt visse tjenesteydelser (offentlige transportmidler, jernbane og post).

5.9. Socialudgifterne i Slovenien udgør i alt 28,2 % af BNP. Heraf udgør sygeforsikringen 7,9 % af BNP og pensionsfondene 13,7 %. Denne andel skal inden 1997 bringes ned på 12 %. Også i Slovenien er man bevidst om, hvilke konsekvenser befolkningens aldring forbundet med en lav befolkningstilvækst på kun 0,7 % har for pensionssystemet. Pensionsalderen for mænd er i dag 63 og for kvinder 58. En reform af systemet er under overvejelse, men først om nogle år kan man forvente, at den tager konkret form.

5.10. Den pengepolitiske stabilisering har hidtil været gennemført med succes i Slovenien. Inflationstakten for Sloveniens egen valuta, tolar'en, blev mindsket betydeligt ved hjælp af en meget restriktiv pengepolitik. Fra 92,9 % i 1992 er inflationstakten faldet til 21,9 % i 1993, det laveste i de sidste 11 år. Regeringen vil fortsætte stabiliseringspolitikken for den slovenske valuta. I 1994 er målet en inflationstakt på 15-18 %. I 1995 kan den planlagte indførelse af merværdiafgift dog føre til en mindre stigning i inflationen.

5.11. Den slovenske tolar er for øjeblikket den stærkeste østeuropæiske valuta (målt som forholdet mellem den officielle vekselkurs og vekselkursen i købekraftpariteter). Valutareserverne er steget permanent siden indførelsen af den slovenske tolar, p.t. 1,7 milliarder USD, og dækker godt tre måneders import. Målet er at opbygge dem yderligere.

5.12. Tolar'ens konvertibilitet i forbindelse med transaktioner på varer- og tjenesteydelsesbalancen blev opnået allerede i oktober 1992. Dermed har Slovenien opfyldt en væsentlig forudsætning for øget handel med lande med hård valuta. Kapitalbalancetransaktioner i fremmed valuta er dog stadig underkastet visse begrænsninger.

5.13. Tolar'ens vekselkurs er i princippet fleksibel. Den slovenske centralbank intervererer dog fra tid til anden for at holde vekselkursen over for DM (Tyskland er Sloveniens vigtigste eksportmarked) så stabil som muligt. 75 tolar svarer cirka til 1 DM (februar 1994).

5.14. Ifølge slovenske statistikker lå arbejdsløsheden på 10,1 % i 1991, på 13,3 % i 1992, på 15 % i 1993 og i marts 1994 på 14,1 %. Anvender man imidlertid Den Internationale Arbejdsorganisations (ILO) internationalt anerkendte standardmetoder, ville arbejdsløshedstallene være væsentligt lavere, nemlig på 9,1 % i f.eks. maj 1993, hvor det officielle tal for samme periode er 14 %.

5.15. Ungdomsarbejdsløsheden (arbejdsløse unge under 26 år) var med 36 % af de arbejdsløse relativt høj. Over halvdelen af disse søgte beskæftigelse for første gang. Antallet af langtidsarbejdsløse lå på over 55 %, hvilket først og fremmest skyldes den økonomiske omstrukturingsproces. 45 % af de arbejdsløse er ufaglærte. Blandt de arbejdsløse var 44 % kvinder.

5.16. Beskæftigelseskvoten for kvinder er 52 %, for mænd 64 %. Da kvinderne overvejende er beskæftiget inden for tjenesteydelsessektoren, der ikke er så hårdt ramt af den økonomiske omstrukturingsproces som industrien, er arbejdsløsheden for kvinder mindre end for mænd. I Slovenien er princippet om lige løn for lige arbejde almindeligt udbredt. Hovedparten af kvinderne er beskæftiget i den tertiære sektor, hvor det gennem-

snitlige lønniveau er lavere. Deltidsbeskæftigelse er ikke særligt populært og vedrører mindre end 2% af alle beskæftigede.

5.17. Udgifterne til arbejdsløshedsunderstøttelse samt omskolingsforanstaltninger svarede i 1993 til cirka 1,8% af bruttonationalproduktet. 44,4% af de arbejdsløse modtog arbejdsløshedsunderstøttelse og 21,7% arbejdsløshedsbistand. Derefter kan de i visse tilfælde modtage socialhjælp. Slovenien havde allerede inden den økonomiske omstillingsproces til markedsøkonomi efter vestligt mønster et system af arbejdsformidlingskontorer. Disse skulle derfor ikke først skabes, hvilket gav Slovenien en fordel frem for andre østeuropæiske lande.

5.18. 10% af de arbejdsløse deltog i offentlige videreuddannelses- og omskolingsforanstaltninger. To tredjedele af disse programmer er kortfristede. Specielt for unge, der forlader skolen, ydes der offentlige tilskud til virksomheder, der giver unge mulighed for at få en erhvervsuddannelse. Uddannelsesudgifterne dækkes 100% af staten. Cirka 10 000 unge drog fordel af dette i 1993.

5.19. Endvidere er der fra 1994 blevet indført et offentligt program til bekæmpelse af langtidsarbejdsløsheden. Fra en specielt oprettet fond kan virksomheder modtage tilskud til ansættelse af langtidsarbejdsløse, der har været uden arbejde i mere end to år. Desuden findes der en række offentlige jobskabelsesforanstaltninger. Arbejdsløse får i den forbindelse til opgave at varetage sociale funktioner, miljømæssige opgaver eller foranstaltninger til istandsættelse af infrastruktur og offentlige bygninger. I 1993 blev cirka 6 000 arbejdsløse inddraget i sådanne foranstaltninger. For at afhjælpe langtidsarbejdsløsheden er der endvidere blevet skabt mulighed for førtidspensionering. I 1993 kunne cirka 2 000 arbejdsløse gøre brug heraf.

6. Sloveniens udenrigshandel

6.1. Som et relativt lille land med et begrænset hjemmemarked spiller udenrigshandelen en overordentlig vigtig rolle for Slovenien. Derfor fører den slovenske regering en aktiv udenrigshandelspolitik. Regeringen fører således for øjeblikket forhandlinger om Sloveniens optagelse i GATT.

6.2. Der er blevet indgået bilaterale handelsaftaler til forbedring af markedsadgangen med følgende handelspartnere: en handels- og samarbejdsaftale med Den Europæiske Union (behandles udførligt nedenfor), en frihandelsaftale henholdsvis med Den Tjekkiske Republik og Slovakiet med henblik på skabelsen af et frihandelsområde inden for 2 år (ekskl. landbrugsprodukter), en handelsaftale med den tidligere jugoslaviske republik Makedonien, en med Sloveniens naboland Kroatien (allerede ratificeret af det kroatisk parlament).

6.3. Den 6. april 1994 blev der indgået en frihandelsaftale med Ungarn. Ifølge denne skal der i løbet af

5-6 år skabes et frihandelsområde. Inden for rammerne af et regionalt samarbejde deltager Slovenien ligeledes i »Alperne-Adriaterhav«-initiativet (på italiensk foranledning) om samarbejdet med landene i Middelhavsområdet. Der føres for tiden samtaler om optagelsen af forhandlinger om handelsaftaler med bl.a. Polen, Litauen og Rumænien.

6.4. Sloveniens forhandlinger med Den Europæiske Frihandelssammenslutning (EFTA) om en frihandelsaftale blev afbrudt af EFTA. Begrundelsen er, at EFTA vil afstemme sine frister for liberalisering af handelen efter dem, Den Europæiske Union fastlægger i den endnu ikke afsluttede nye Europaaftale med Slovenien for at sikre en vis parallelisme (samt med henblik på visse EFTA-landes forestående tiltrædelse). Dette understreger, hvor vigtigt det er for Slovenien, at der hurtigt afsluttes en Europaaftale med Den Europæiske Union.

6.5. Sloveniens udenrigshandel fordeler sig på følgende handelspartnere (jf. diagrammet i bilaget): Den Europæiske Union er Sloveniens langt vigtigste handelspartner med en andel på 58% af den slovenske eksport i første halvår 1993 efterfulgt af EFTA med en andel på 7%. Cirka 16% af eksporten gik til lande i det tidligere Jugoslavien.

6.6. På importsiden tegner Den Europæiske Union sig for ca. 55%, EFTA-landene for 12%, landene i det tidligere Jugoslavien 11% og alle øvrige 22% (højere end på eksportsiden på grund af olie-/gasimporten). På baggrund af værdien af vareudvekslingen pr. land er følgende fem Sloveniens vigtigste handelspartnere: Tyskland, Kroatien, Italien, Frankrig og østrig.

6.7. For Den Europæiske Union er handelen med Slovenien relativt vigtig sammenlignet med andre central- og østeuropæiske lande. EU's bilaterale handel med Slovenien svarer til cirka 80% af handelen mellem EU og Ungarn, 75% af handelen med Den Tjekkiske Republik, større end EU's handel med Slovakiet og 9 gange større end EU's handel med Bulgarien. Disse tal anskueliggør, at Slovenien — selv om det er et relativt lille land — dog er en vigtig handelspartner for Den Europæiske Union i Central- og Østeuropa.

6.8. De vigtigste eksportsektorer for Slovenien var i 1993 elektriske artikler (16,1%), transportmateriel (12%), kemiske basisprodukter (9,4%), metalvarer (8,6%), trævarer og møbler (7%), maskiner (5,7%) samt tekstiler og beklædning (3,3%). Lønforædlingsvirksomheden udgjorde 19,1% af den slovenske eksport og spiller derfor ligeledes en vigtig rolle.

6.9. De vigtigste importvarer var i 1993 følgende: køretøjer (15%), maskiner (9,2%), elektriske artikler (10,5%), kemiske produkter inklusive olie og gas

(17,1%), levnedsmidler (9,5%) samt metalvarer (8,7%). På importsiden udgør sådanne produkter, der indføres inden for rammerne af den passive lønforædlingsvirksomhed en andel på 13,4%.

6.10. Sloveniens komparative fordel ligger således inden for »medium-tech«-produkter samt halvfabrikata og lønforædling inden for forarbejdningsindustrien. På den måde er der en betydelig komplementaritet mellem Slovenien og Den Europæiske Union, som hovedsagelig eksporterer »high-tech«-produkter til investeringsprojekter med henblik på at udvide og omstrukturere den slovenske industri.

6.11. Handelens sammensætning har ændret sig i de seneste år. Såkaldte traditionelle industrier som tekstiler, sko og trævarer har mistet betydning. Derimod er andre mere teknisk krævende industrier (elektriske artikler, transportmateriel, kemiske basisprodukter) blevet væsentligere. Denne udvikling skyldtes ikke mindst den relativt godt uddannede slovenske arbejdsstyrke. Ovennævnte fordeling på eksport- og importsektorer viser endvidere, at en stor del af Sloveniens udenrigshandel foregår inden for rammerne af den intra-industrielle handel, hvilket endnu engang bekræfter den slovenske erhvervsstrukturens relativt vestlige udviklingsniveau.

6.12. Talmæssigt udviklede Sloveniens udenrigshandel sig i 1993 ikke så gunstigt som i de to forudgående år. Efter to år med en mindre nominal vækst i eksporten måtte Slovenien i 1993 notere et fald på 8,9%. Dette skyldtes til dels stigende lønomkostninger i Slovenien, som dermed blev mindre konkurrencedygtig over for sine central- og østeuropæiske naboer. Dels led Slovenien med sin kraftige orientering mod de vestlige markeder også under recessionen i Den Europæiske Union og i EFTA-landene, som til sammen aftager 65% af Sloveniens eksport. Sloveniens eksport til EU faldt dog med 7% mindre end den samlede eksporttilbagegang.

6.13. Sloveniens import steg i 1993 med 5,7% i forhold til det foregående år. Dette skyldtes hovedsagelig en øget efterspørgsel efter forbrugsgoder og investeringsgoder som følge af den højere realløn. Importen fra EU steg med hele 16%. Dermed udviklede saldoen på Sloveniens handelsbalance sig fra et overskud i 1992 til et underskud på 400 millioner USD. Slovenien havde et handelsoverskud over for landene i det tidligere Jugoslavien, men et handelsbalanceunderskud i forhold til alle andre partnere altså også Den Europæiske Union.

7. Regeringens reformpolitik

7.1. Hjørnesteinen i Sloveniens makroøkonomiske stabiliseringspolitik er en meget restriktiv pengepolitik. Den Slovenske Centralbank er i sin valutapolitik ikke

afhængig af direktiver fra regeringen. Den råder over en række pengepolitiske instrumenter, som i det store hele svarer til dem, centralbankerne i EU-medlemsstaterne har.

7.2. Med indførelsen af tolar'en tog landet det første skridt til at løsrive sig fra den hyperinflationariske udvikling i den jugoslaviske dinar. Den efterfølgende restriktive pengepolitik førte til en relativ pengestabilitet, hvad sænkningen af inflationstakten til de nuværende ca. 21% om året viser. På den anden side førte dette dog til en stigning i arbejdsløsheden.

7.3. Den slovenske regering har allerede vedtaget den vigtigste nøglelovgivning for at skabe den institutionelle ramme om en markedsøkonomi. Slovenien banede dermed vejen for en reformproces uafhængig af IMF-bestemmelserne. Forfatningen selv garanterer den private ejendomsret. Regeringen anser det for sin væsentligste politiske opgave at skabe den nødvendige administrative ramme. Dertil hører f.eks. loven om virksomhedsformer fra foråret 1993, der er udarbejdet efter tysk og østrigsk forbillede; loven om beskyttelse af industriel og handelsmæssig ejendomsret af marts 1992; loven om regnskabsaflæggelse fra 1993 samt loven om loyal konkurrence.

7.4. Slovenien vedtog i juni 1991 en ny banklovgivning. Den indeholder også bestemmelser om rekapitalisering eller likvidation i tilfælde af konkurs. Der findes ca. 33 banker, hvoraf 15 er nyoprettede.

7.5. Det slovenske finanssystem lider endnu under de tidligere statsvirksomheders gamle gæld, idet de fleste i de senere år udviste underskud. Ca. en tredjedel af banksystemets udestående forpligtelser måtte afskrives. For at sanere bankerne har den slovenske regering vedtaget et bankrehabiliteringsprogram, der i første omgang vedrørte de to største banker med en samlet markedsandel på ca. 50%. Ifølge programmet omlægges de afskrevne forpligtelser til 30-årige statslån. Udgifterne til programmet dækkes til dels over statsbudgettet, til dels gennem lån fra Verdensbanken.

7.6. Siden marts 1990 er der også en værdipapirbørs i Ljubljana. Den omsatte mængde beløb sig til 1,5 milliarder DM i 1993. Dette er dog ringe efter vestlig målestok, men målt per capita var mængden den største i Central- og Østeuropa. I begyndelsen af 1994 blev 50 værdipapirer noteret. Der forventes et opsving i værdipapirmarkedet med den øgede privatisering.

7.7. En tredjedel af boligmassen blev overgivet til privat ejerskab efter et organiseret salg i foråret 1993. I den forbindelse mobiliserede slovenerne deres »skjulte« opsparinger i D-Mark. Aktionen tjente således samtidig det formål at øge Den Slovenske Centralbanks valutareserver.

7.8. Omlægningen af den slovenske økonomi til privat ejendom skrider langsomt frem. Privatiseringslovgivningen blev forsinket af en bred debat om kompensationen for eksproprieringer, således at den først blev vedtaget i november 1992. Den kaldes »Lov om omlægning af ejendomsforhold«, hvorved der tages hensyn til virksomhedernes særlige situation i det tidligere jugoslaviske økonomiske system. Især tages der således hensyn til den relative grad af autonomi, som virksomhedsledere havde.

7.9. Af i alt 29 500 virksomheder i Slovenien er 2 600 store statsejede virksomheder omfattet af denne lov. Disse udgør lidt over 10 % af virksomhederne i fuld drift, men de tegner sig for 60 % af den samlede omsætning og 79 % af de beskæftigede. Disse tal viser den relative betydning af sektoren for statsejede virksomheder. Blandt disse virksomheder er visse brancher som f.eks. bankvæsen og forsikring, land- og skovbrug, lotteri og virksomheder, for hvilke der allerede er indledt en konkursprocedure unddraget privatiseringen.

7.10. Det statslige privatiseringsagentur gennemfører regeringens privatiseringsprogram. Alle berørte virksomheder skal pr. 1. januar 1993 udarbejde en åbningsbalance, hvoraf fremgår værdien af »den offentligt ejede kapital«. Derefter skal hver virksomhed inden 31. december 1994 fremlægge en privatiseringsplan, som det statslige privatiseringsagentur skal godkende. I denne forbindelse tager man blandt andet hensyn til bevarelsen af arbejdspladser ud fra regionalpolitiske og sociale synspunkter.

7.11. Hvis der ikke inden udgangen af 1994 udarbejdes en privatiseringsplan (hvilket sikkert vil gælde for en sjettedel af alle virksomheder) opstiller privatiseringsagenturet selv en privatiseringsplan. Privatiseringsagenturet fører derefter kontrol med gennemførelsen af privatiseringsplanerne. Ændringen af virksomhedsformen til et aktieselskab (kapitalselskab) sker i de fleste tilfælde ved starten af processen. Er der tale om saneringsmodne virksomheder, overtager privatiseringsagenturet salget af formuen.

7.12. Selv om privatiseringen af disse statsejede virksomheder i princippet skal være tilendebragt inden udgangen af 1995, kan der opstå en række problemer, som forhæler tidsplanen. Før åbningsbalancen for en virksomhed kan opstilles, skal en del af kapitalen føres tilbage for at genskabe den oprindelige situation. Ca. en sjettedel af alle virksomheder er berørt heraf. For yderligere en sjettedel af virksomhederne hersker der uklarhed om ejendomsforholdene på grund af løbende kompensationskrav fra tidligere ejere. Endelig kan det også forventes, at mangelen på kredit og kapital i

Slovenien vil vanskeliggøre salg til slovenske entreprenører.

7.13. Privatiseringen af statsejede virksomheder er en blanding af fri uddeling til slovenske borgere og salg. Grundske maet er følgende: 10 % af andelene i en virksomhed går til den slovenske pensionsfond, 10 % til kompensationsfonde til ekspropriering, 20 % til fonde til virksomhedsfremme, 20 % til intern fordeling inden for virksomheden på særlige vilkår og 40 % er til rådighed for frit salg.

7.14. Den slovenske befolkning inddrages direkte ved hjælp af navnecertifikater — beviser på adkomst til tidligere statsejede virksomheder, som alle slovenske borgere kan opnå. Værdien af navnecertifikaterne varierer efter alder. Navnecertifikaterne kan ikke overdrages, kun arves. Ejerne kan enten veksle disse adkomstbeviser til aktier i forbindelse med den interne fordeling af virksomhedsandele, sælge dem på det åbne marked eller erhverve andele i en investeringsfond.

7.15. Udenlandske investorer kan i princippet deltage i privatiseringen. Udenlandske kapitalinteresser, der overstiger 40 % af de aktier, der er udbudt til frit salg, skal dog godkendes af det statslige privatiseringsagentur. Ligeledes skal investeringer, der svarer til mere end 10 millioner ECU, godkendes af regeringen. Imidlertid er en udenlandsk kapitalandel på 100 % dog ikke udelukket. Udover deltagelsen i privatiseringen, står de sædvanlige investeringsformer naturligvis åbne for udenlandsk kapital.

7.16. Såvel den slovenske regering som erhvervslivet ser meget positivt på udenlandske kapitalinvesteringer, da de kan indebære en betydelig forbedring af den slovenske økonomis konkurrenceevne i udlandet samt den indenlandske beskæftigelsessituation. De udenlandske kapitalinteresser i den slovenske økonomi er fortsat ringe.

7.17. I slutningen af 1991 blev der vedtaget en liberal lovgivning om udenlandske investeringer i Slovenien. Den opfylder internationale standarder. Den sikrer blandt andet retten til »national behandling«, ret til at tilbageføre kapital og overskud samt ret til indflydelse på ledelsen i forhold til den investerede kapitalandel. Udenlandske investeringer er mulige inden for alle sektorer bortset fra dem, der udtrykkeligt er udelukket af hensyn til den nationale sikkerhed (militærudstyr, telekommunikation osv.).

7.18. Fra 1988 til september 1993 var der i alt blevet investeret udenlandsk kapital svarende til 1 milliarder ECU, heraf 110 millioner ECU i 1993 (januar til september). Udenlandske investeringer i Slovenien er i princippet muligt på fire forskellige måder: som en joint venture med en national partner, som kapitalindskud i en eksisterende national virksomhed, ved erhvervelse af

andele (op til 100 %) i en national virksomhed og slutte­lig ved etableringen af en ny virksomhed. Den hyppigst valgte form for udenlandske investeringer var joint ventures. Oprettelsen af 100 % ejede datterselskaber var fortsat forholdsvis lav med knap 2 %. Af alle udenland­ske investeringer siden 1988 var næsten 500 millioner ECU kontraktlige joint ventures, erhvervelser til en værdi af 200 millioner ECU og investeringer i nye fabriksanlæg (»greenfield investment«) til en værdi af 135 millioner ECU.

7.19. Det gennemsnitligt investerede beløb pr. pro­jekt er forholdsvis lille, da tjenesteydelser og handel først og fremmest var målet for disse. Der findes dog nogle få større udenlandske projekter inden for forar­bejdningindustrien. Blandt de cirka 40 lande, der tilfø­rer Slovenien udenlandsk kapital, er de største Tyskland (44,9 %), Østrig (20,7 %), Italien (16 %) og Frankrig (7,1 %). Knap 70 % af den udenlandske kapital, kom­mer fra lande i Den Europæiske Union. Trods den hurtige stigning i de udenlandske investeringer i de sidste to år har deres betydning for den slovenske økonomi, målt efter omfang og antal, hidtil været for­holdsvis ringe.

7.20. Ejendomsforholdene i den slovenske økonomi ser således ud: medio 1993 fandtes der i Slovenien 23 298 virksomheder i fuld drift, hvoraf 82 % var privat­ejede (et stort antal var nye virksomheder). Det skønnes, at cirka 10 % af den erhvervsaktive befolkning er be­skæftiget i den private sektor, mens tallet for de endnu statsejede store og mellemstore virksomheder er på 72 % af de beskæftigede, som producerer 60 % af om­ sætningen. Den private og blandede sektor står for cirka 25 % af omsætningen. Endvidere findes der et statistisk set ukendt antal grænsearbejdere — hovedsa­ gelig pendlere — som er beskæftiget i Italien og Østrig, ofte uden officiel arbejdstilladelse.

7.21. Omstruktureringen af økonomien prioriteres højt i Slovenien. To programmer skal bidrage hertil: det allerede omtalte privatiseringsprogram og program­ met til genopretning af virksomheder. Genopretnings­ programmet omfatter i øjeblikket 100 virksomheder. En udviklingsfond skal yde levedygtige virksomheder de nødvendige lånefaciliteter for at sikre stabilitet. Den skal endvidere indlede likvidationen af virksomheder uden fremtidsperspektiver.

8. Økonomiske og sociale grupper i Slovenien

8.1. Sammenlignet med de tidligere socialistiske planøkonomier, har Slovenien allerede et forspring, hvad antallet af erhvervsledere angår. Dette skyldes det udbredte system af socialistisk selvforvaltning af virksomheder i det tidligere Jugoslavien. Inden for dette system var virksomhedsledere relativt autonome. Dette forklarer den store beredvillighed til at etablere selv­ stændige virksomheder (jf. ovenfor det store antal af

nye virksomheder). Dette vil i høj grad lette den sloven­ ske økonomis tilpasning til den internationale konkur­ rence.

8.2. Slovenien har en forholdsvis veluddannet ar­ bejdsstyrke. Efter den overståede skolepligt står en række erhvervsskoler åbne, som forbereder eleverne i forskellige fag. Derudover findes der gymnasier samt universiteter og naturvidenskabelige og tekniske uddan­ nelsesanstalter. Inden for håndværkssektoren findes der cirka 37 000 selvstændige samt 32 500 arbejdstagere.

8.3. Den lovfæstede arbejdsuge er på mellem 36 og 42 timer med mindst 18 dages årlig ferie. For tiden er en 40 timers arbejdsuge reglen. Timelønnen er lavere end i Portugal, som i dag er landet med de laveste lønninger i Den Europæiske Union. Dertil kommer indirekte lønomkostninger, som ikke er uforholdsmæs­ sigt høje i forhold til lønningerne. Sammenlignet med andre lande i Central- og Østeuropa har Slovenien dog mistet noget af sin konkurrenceevne på grund af landets relativt stærke valuta.

8.4. De cirka 39 500 selvstændige virksomheder i Slovenien er organiseret i Det Slovenske Økonomiske Råd. På nuværende tidspunkt kan cirka 23 000 af disse betragtes som aktive virksomheder. Det Økonomiske Råd er en uafhængig upolitisk organisation. Ifølge loven er medlemskab af Rådet obligatorisk, og det gælder også for joint ventures, hvis disse er oprettet som juridi­ ske personer i henhold til slovensk lovgivning.

8.5. Det Økonomiske Råd er opdelt i 13 regionale økonomiske råd. Derudover findes 23 brancheorganisa­ tioner for eksempel for industri, handel, bankvæsen, turisme, tekstiler, elektronik osv. Håndværkskammeret er også en af underorganisationerne under Sloveniens Økonomiske Råd og har bestået i ca. 140 år. Til dette er i dag knyttet 37 100 håndværksmestre samt 32 500 arbejdstagere.

8.6. Blandt Det Slovenske Økonomiske Råds opga­ ver kan nævnes fremme af internationalt samarbejde, udbredelse af oplysninger om fagmesser i udlandet, erhvervsuddannelse og videreuddannelse, bilæggelse af tvister mellem virksomheder. Under Det Økonomiske Råd hører tre uddannelsescentre, hvor der afholdes videreuddannelsesseminarer for mellemlidende samt virksomhedsledere. Det Økonomiske Råds internatio­ nale aktiviteter varetages ud fra Ljubljana.

8.7. Det Slovenske Økonomiske Råd er associeret medlem af Eurochambres og kan således deltage i visse af Eurochambres aktiviteter. Det samarbejder også med organisationer for europæisk standardisering og pro­ duktstandarder. Det er endnu ikke direkte repræsente­ ret i udlandet. Derfor har det også kun begrænsede

muligheder for at agitere for udenlandske direkte investeringer i Slovenien.

8.8. I februar 1994 førte bestræbelser til oprettelsen af et arbejdsgiverforbund uden for Det Slovenske Økonomiske Råd. Medio februar havde initiativet vundet tilslutning hos arbejdsgivere for cirka 1 500 virksomheder, som beskæftiger ca. 58 % af alle arbejdstagere. Dette nye arbejdsgiverforbund skal alene repræsentere arbejdsgiverne under lønforhandlingerne, hvor denne opgave hidtil blev varetaget af repræsentanter for Det Økonomiske Råd. Endvidere kunne denne arbejdsgiverorganisation optage officielle forbindelser med ILO.

8.9. Lønforhandlingerne foregår mellem Det Slovenske Økonomiske Råd som repræsentant for arbejdsgiverne og fire paraplyorganisationer, der repræsenterer arbejdstagerne. Arbejdstagernes strejkeret er nedfældet i den slovenske forfatning. Retlige modforanstaltninger fra arbejdsgivernes side som for eksempel lock-outs er dog endnu ikke officielt fastlagt.

8.10. Den faglige organisationsgrad i Slovenien er relativt høj med 70 %. De fire aktive faglige paraplyorganisationer er: 1. Sammenslutningen af frie fagforeninger, 2. PERGAM-fagforeningen (trykkeri og papir), 3. Fagforeningssammenslutningen 90 og 4. Den uafhængige sammenslutning af nye slovenske fagforeninger.

8.11. Langt den største faglige organisation med 437 000 medlemmer er Sammenslutningen af frie fagforeninger, som har sit udspring i den tidligere socialistiske fagforening med tvungent medlemskab. Dens organisationsstruktur minder om det tidligere fagforeningssystem. De øvrige paraplyorganisationer er stadig i en opbygningsfase. I øjeblikket foregår der en opsplitning af den gamle fagforening i brancheorienterede og virksomhedsorienterede fagforeninger. Der aftegner sig dog en begyndende ny tendens, hvor de enkelte virksomhedsbaserede fagforeninger igen slutter sig sammen branchevis for at styrke deres position i lønforhandlingerne.

8.12. Dialogen mellem arbejdsmarkedets parter om en solidaritetspagt begyndte allerede halvandet år før privatiseringsprogrammet for den slovenske økonomi blev iværksat. Forhandlingerne er dog yderst vanskelige på grund af emnets ømtålelige natur (opstilling af retningslinjer for lønfastsættelser og minimumsgrænser for lønstigninger), så der er hidtil ikke blevet opnået konkrete resultater.

8.13. Fagforeningernes indflydelse på lovgivningen er begrænset til en høring i Parlamentet om lovgivningsinitiativer samt retten til at deltage i arbejdsgrupper. Den største fagforening har også mulighed for at øve

indflydelse på Nationalrådet, hvor det har en tiendedel af stemmerne. Parlamentet kan dog nedstemme Nationalrådets votum.

8.14. Der findes forskellige typer lønaftaler: rammeaftaler, sektorielle aftaler og aftaler for offentlige og sociale tjenester. Ud over de generelle rammeaftaler eksisterer der også branchevise lønaftaler for for eksempel tekstiler og firmaaftaler i store virksomheder.

8.15. Princippet om arbejdsmarkedsparternes lønautonomi er endnu ikke blevet fuldt anerkendt af regeringen, som i 1992 og 1993 gentagne gange afbrød lønforhandlingerne med lovforanstaltninger. Trods den lovfæstede fastfrysning af nominallønnen for en periode af tre måneder (marts til juni 1993) kunne man for 1993 konstatere en reallønsstigning på over 10 %.

8.16. Dette førte til en forringelse af de slovenske produkters konkurrenceevne. På grund af de højere lønomkostninger og den stærke valuta har Slovenien allerede mistet visse lønforædlingsoperationer til sine central- og østeuropæiske naboer med lavere lønniveauer.

8.17. Især lønoverenskomster inden for virksomheder bidrog til denne stigning i reallønnen, som ofte oversteg produktivitet fremgangen. På grund af at der ofte herskede uklarhed om ejendomsforholdet før privatiseringen af statsejede virksomheder, indvilgede virksomhedslederne i højere lønninger på bekostning af de mere langsigtede hensyn til virksomheden, og dette førte til en oppustning af kreditmængden i banksystemet.

8.18. Selv de lønaftaler, der blev indgået mellem fagforeningerne og Det Økonomiske Råd, indebærer i det mindste en indeksering af lønningerne på baggrund af stigningen i prisniveauet. På grund af likviditetsproblemerne, som den nuværende omstrukturingsproces i den slovenske økonomi har skabt, overholdt mange virksomheder dog ikke disse aftaler og følte sig ikke bundet heraf.

8.19. Ud over de ovennævnte opgaver anses det for at være en af fagforeningernes hovedopgaver at yde juridisk bistand i arbejdsretlige spørgsmål. Lovgivningen på dette område er dog endnu ikke særligt omfattende i Slovenien. Der består alvorlige flaskehalse i arbejdsretterne, der mangler personale, således at selv ukomplicerede sager ofte kan trække ud i årevis. Loven om reform af arbejdsjurisdiktionen har allerede været forelagt Parlamentet i næsten to år. Selv efter dens vedtagelse vil der sikkert gå fire til fem år, før den nye lov gennemføres.

8.20. I august 1993 blev der vedtaget en lov om medarbejderindflydelse på virksomhedernes drift. Heri sikres arbejdstagernes repræsentation i bestyrelsen for

aktieselskaber eller kooperative foretagender. Endvidere er der mulighed for medindflydelse via tillidsmandsudvalg eller ombudsmanden på spørgsmål, som direkte vedrører arbejdstagernes arbejdsområder. Individuelle arbejdstagere har også visse muligheder for at fremkomme med forslag. De slovenske fagforeninger er dog endnu ikke rede til fuldt og helt at håndhæve de lovfæstede rettigheder.

8.21. Først nu er der ved at blive oprettet tillidsmandsudvalg i de fleste virksomheder. Da loven er så ny, er det endnu ikke en rutinesag, at ledelsen hører arbejdstagerrepræsentanterne. Der vil sandsynligvis gå endnu nogle år, inden arbejdstagernes medbestemmelse bliver en fast etableret bestanddel af den slovenske virksomhedskultur.

8.22. Den mindre industri spiller en særlig rolle i den slovenske økonomi. Små og mellemstore virksomheder (SMV) udgør mere end 70 % af de virksomheder, der er registreret i Det Økonomiske Råd. Inden for håndværk er de blandt andet organiseret i kooperativer.

8.23. Den slovenske regering bestræber sig på at fremme små og mellemstore virksomheder. Med dette for øje findes der et særligt ministerium for SMV samt en fond til fremme af SMV, som finansieres af offentlige midler. Denne fond yder kreditter til SMV, giver rentegodtgørelser for investeringsprojekter og yder garantier. Endvidere overvåger man den mindre industris driftsresultater, og lovende projekter, der er møntet på EU's indre marked, fremmes.

8.24. Det Slovenske Økonomiske Råd bidrager endvidere til at fremme den mindre industri ved bl.a. at afholde videreuddannelsesseminarer for ledere. Trods de igangværende foranstaltninger er de finansielle midler til dette formål stadig ret små i forhold til behovet. Det Økonomiske Råd er ligeledes ansvarlig for gennemførelsen af det tvedelte uddannelsessystem.

8.25. Til at fremme eksporten findes der i Slovenien et særligt kreditprogram, hvorunder der ydes eksportkreditgarantier via banksystemet. Endvidere kan virksomheder modtage tilskud fra en særlig fond til investeringer, som forventes at øge eksporten til vestlige markeder. Slovenien følger i princippet en eksportorienteret vækststrategi. I dag eksporteres noget over 30 % af industriproduktionen. På langt sigt skulle denne andel stige til 60-70 %. I lyset af dette mål er midlerne til eksportfremme i øjeblikket for begrænsede.

8.26. Virksomhederne er underlagt en ensartet selskabsbeskatningssats på 30 %, hvormed Slovenien hører blandt de lande, der har en forholdsvis lav selskabsbeskatning. I tilfælde af reinvesteringer kan beskatningsgrundlaget reduceres med 20 % og hvis en del

af overskuddet placeres i reserver, kan beskatningsgrundlaget reduceres med 10 %. Der ydes også skattelettelser ved etableringen af nye virksomheder (100 % det første år, 66 % det andet og 33 % det tredje). Lignende indrømmelser kan ydes virksomheder i regioner, der får speciel støtte.

8.27. Udbetalte overskud og dividender pålignes en 15 % kildeskat. Virksomhederne er også pligtige til at betale socialbidrag, som udgør ca. 25 % af bruttolønnen.

8.28. Der findes en progressiv personlig indkomstskat. Den laveste skattesats er 17 % og den højeste 50 %. Den ret udbredte skatteunddragelse er dog fortsat et problem.

8.29. Med hensyn til den indirekte beskatning vil Slovenien senest i 1995 indføre det merværdi-henholdsvis omsætningsafgiftssystem, der anvendes i EU-medlemsstaterne. I øjeblikket findes en enfaset forbrugerafgift, som pålignes ved salg til den endelige forbruger. Den generelle afgift ligger på 20 %. Den reducerede sats på 10 % omfatter bl.a. bygningsmaterialer, kul, vin og beklædning. En sats på 5 % gælder f.eks. for brugtvogne, gødning og landbrugsmaskiner. For tæpper, smykker og lignende produkter gælder en luksusafgift på 32 %. Eksporten er fritaget for afgift.

8.30. Forbrugernes interesser beskyttes i Slovenien af et forbrugerbeskyttelsesråd, der blev oprettet i 1990. Rådet har i dag 3 500 medlemmer (privatpersoner). Det finansieres ved medlemsbidrag, men modtager dog projektrelaterede midler fra regeringen f.eks. til offentliggørelse af et forbrugerbeskyttelsesblad. Størstedelen af rådets arbejde udføres af meget engagerede frivillige. Oplysning af forbrugerne bidrager til at øge forståelsen for det markedsøkonomiske system og den frie prisdannelse. Via et net af telefoninformationstjenester på frivillig basis kan forbrugerne ikke blot indhente oplysninger om vareudbuddet, men også fremføre klager og indsigelser. Forbrugerbeskyttelsesrådet er medlem af den internationale forbrugerorganisation og det første østeuropæiske medlem af den internationale varetæstorganisation.

8.31. Landbruget i Slovenien fordeler sig på 80 % små og mellemstore familiebedrifter og 20 % store landbrugsbedrifter. I 1993 arbejdede knap 4 % af den slovenske befolkning inden for landbruget og 2 % inden for fiskeriet.

8.32. Udover korn dyrkes der også majs, humle, kartofler og sukkerroer, mange former for frugt samt grøntsager af enhver art. Der er en over hundredårig god tradition for dyrkning af vin både hvid og rød. Kvaliteten af slovensk vin kan afgjort måle sig med de bedste vine fra de største europæiske dyrkningsområder.

8.33. Størstedelen af det slovenske landbrug er i dag i private hænder. For ca. 20 år siden holdt man op med at danne landbrugskooperativer. Derefter blev retten til jordbesiddelse begrænset til 10 ha pr. person. Dette hektartal blev hævet til 20 ha pr. person i slutningen af 1970'erne. Der er i dag ingen arealmæssig begrænsning af slovenske borgeres besiddelse af landbrugsjord.

8.34. Man må forudse, at de endnu bestående landbrugskooperativer gradvis vil miste deres eksistensberettigelse. Denne udvikling indledtes med loven om »denationalisering«. Følgelig blev meget landbrugsjord givet tilbage til de tidligere ejere. Blandt disse er især den romersk-katolske kirke, som har gjort krav på sine tidligere meget omfattende land- og skovbesiddelser.

8.35. Slovenien har et særligt ministerium for miljøbeskyttelse, som arbejder sammen med arbejdsministeriet og andre instanser om gennemførelsen af regionale programmer. I slutforbrugsfasen er visse genbrugsforanstaltninger ved at slå igennem. Således er indsamlingen af gammelt papir, glas og batterier allerede ret udbredt i byerne. Der er også projekter til bortskaffelse af affald langs vejene, som skal skabe bevidsthed om miljøet allerede i underskolen.

8.36. Biler med indbyggede katalysatorer opnår afgiftsbegunstigelser, og blyfrit benzin findes praktisk talt på alle tankstationer. Endnu findes der næsten ingen miljøforskrifter for emissioner og øvrige affaldsstoffer fra den industrielle produktionsproces. Tærskelværdierne for den højest tilladte forurening er relativt høje sammenlignet med de skrappeste forskrifter i EU (nemlig i Tyskland).

8.37. Slovenien har et kernekraftværk, hvis kapacitet dækker ca. 20% af landets energibehov. Da det er en type, som ikke opfylder de seneste sikkerhedskrav, kræver visse grupper af miljøforkæmpere, at det lukkes.

9. Den juridiske ramme om samarbejdet med Den Europæiske Union

9.1. Allerede da det var en del af det tidligere Jugoslavien, udbyggede Slovenien sine handelsforbindelser med Det Europæiske Fællesskab inden for rammerne af den handels- og samarbejdsaftale, der var gældende fra 1980. Efter opløsningen af det tidligere Jugoslavien og Sloveniens selvstændighedserklæring blev en revision af denne aftale nødvendig. Denne nye aftale blev underskrevet den 5. april 1993.

9.2. Den 1. september 1993 trådte den nye handels- og samarbejdsaftale mellem Det Europæiske Fællesskab

og Slovenien i kraft. Inden for mange områder (telekommunikation, statistik, tilnærmelse af lovgivningen osv.) skal udvekslingen af oplysninger intensiveres, og samarbejdet fremmes. Som noget nyt blev der indføjet en menneskerettighedsklausul, som også omfatter beskyttelse af mindretal.

9.3. På det handelspolitiske område hedder det, at kvantitative begrænsninger og foranstaltninger med lignende virkning straks skal afvikles for industriprodukter. For andre produkter skal adgang til det europæiske indre marked for slovenske produkter lettes. I den forbindelse gælder der forskellige toldsatser afhængig af produktklasse. For visse produkter gælder der toldlofter, og hvis disse overskrides, finder en højere toldsats anvendelse. Landbrugsprodukter er underlagt visse kontingenter, som er baseret på en opdeling af det tidligere globale kontingent. Vin kræver særlig opmærksomhed under kommende forhandlinger.

9.4. For visse følsomme produkter som f.eks. stål gælder særlige bestemmelser. Således blev der den 23. juni 1993 underskrevet en ny tekstilaftale med særbestemmelser, hvori f.eks. kontingenter erstattes med toldlofter og en dobbelt kontrolordning. Denne aftale giver flere begunstigelser end handels- og samarbejdsaftalen. Anvendelsen heraf blev fremrykket, således at tekstilaftalen har været i kraft siden 1. januar 1994. Instrumenter til imødegåelse af illoyal handelspraksis (antidumpingtold, gengældelsestold samt andre beskyttelsesforanstaltninger) er fortsat i berettigede tilfælde tilladt i det gensidige handelssamkvem.

9.5. Til samarbejdsaftalen hører en finansprotokol. I følge denne stiller Den Europæiske Union i alt 150 millioner ECU til rådighed for Slovenien indtil udgangen af 1997 i form af lån fra Den Europæiske Investeringsbank (EIB). Disse lån skal anvendes til forbedring af vejnettet, hvilket Den Europæiske Union har en særlig interesse i på grund af Sloveniens strategiske placering som et transportknudepunkt. Lånene vil indebære en rentegodtgørelse på 2 procentpoint. De nødvendige midler (20 millioner ECU) tilvejebringes over EU-budgettet. Allerede i december 1993 stillede EIB et første lån på 47 millioner ECU til rådighed til istandsættelse af den vigtigste slovenske jernbaneforbindelse mellem den italienske grænse ved Trieste og Maribor.

9.6. Endvidere blev der indgået en transportaftale med Slovenien, som ligeledes har været i kraft siden 1. september 1993. Indholdsmæssigt er den kombineret med finansprotokollen. I følge denne aftale yder Slovenien lastbiler fra Den Europæiske Union fri transit gennem sit territorium til gengæld for finansiel bistand. Endvidere skal formaliteter ved grænsen forenkles. Slovenien forpligter sig ligeledes til at tiltræde visse internationale transportkonventioner (f.eks. AETR).

9.7. Samtidig med handels- og samarbejdsaftalen underskrev de tolv EU-medlemsstater og Slovenien en fælleserklæring om en politisk dialog. Formålet med denne er at konsolidere forbindelserne mellem EU og Slovenien for at støtte de politiske og økonomiske forandringer der og udvikle nye samarbejdsformer. Det første officielle møde inden for rammerne af denne aftale fandt sted i december 1993.

9.8. Siden 1992 har Slovenien også modtaget midler fra PHARE-programmet (EU's bistandsprogram til omstrukturering af økonomien i de central- og østeuropæiske lande). Under det første program til Slovenien ydede Det Europæiske Fællesskab i alt 9 millioner ECU i 1992 heraf 6,7 millioner til teknisk støtte, mens de andre midler blev anvendt under TEMPUS-programmet. I 1993 ydede Det Europæiske Fællesskab Slovenien 11 millioner ECU i PHARE-midler heraf 7,5 millioner til teknisk bistand. Da det bilaterale samarbejde fungerer så godt, er det planen næsten at fordoble de hidtidige beløb i 1994. 12,5 millioner ECU skal kunne anvendes til teknisk bistand, 2,5 millioner som led i TEMPUS-programmet og yderligere 4 millioner ECU til andre tekniske programmer til fremme af det regionale samarbejde (f.eks. EUREKA, ACE).

9.9. Den slovenske regering har prioriteret anvendelsen af PHARE-midlerne på følgende måde: økonomisk omstrukturering og privatisering (af virksomheder og den finansielle sektor), omstrukturering af den offentlige sektor (energi, transport og telekommunikation) og en stærkere økonomisk integration med Den Europæiske Union. Et konkret eksempel på anvendelsen af PHARE-midlerne er moderniseringen af de slovenske kursteder med termalkilder for også på langt sigt at sikre Slovenien vigtige turistindtægter. Visse samfundsgrupper i Slovenien kræver dog større transparens og bedre orientering om projekterne i henhold til PHARE-programmet.

9.10. Endvidere plejer Den Europæiske Union via sine forskellige institutioner kontakter med forskellige slovenske ministerier og myndigheder og skaber fra tid til anden mulighed for dialog og udveksling af oplysninger. Et eksempel herpå er det seminar, Europa-Kommissionen afholdt i Bruxelles i slutningen af november 1993 med deltagelse af repræsentanter for forskellige slovenske ministerier.

9.11. Slovenien er også allerede involveret i en række andre fællesskabsprojekter. Et eksempel er den aftale, der blev underskrevet i slutningen af januar 1994 med Eurostat om samarbejde på det statistiske område. Ifølge denne modtager Slovenien sammen med de seks central- og østeuropæiske lande, som allerede har indgået Europaaftaler med Det Europæiske Fællesskab teknisk bistand til harmonisering af de slovenske stati-

stikker med dem, der anvendes i Den Europæiske Union. En del af de midler, Eurostat råder over til dette formål (5,5 millioner ECU), kan således anvendes i Slovenien.

10. Forslag til en fremtidig Europaaftale

10.1. Den indgåede handels- og samarbejdsaftale med Slovenien indeholder en udviklingsklausul. I artikel 50 hedder det nemlig, at de kontraherende parter vil undersøge muligheden for hurtigst muligt at indgå en Europaaftale (associeringsaftale).

10.2. En Europaaftale ville på mange områder være langt mere vidtrækkende end den eksisterende handels- og samarbejdsaftale. På det handelspolitiske område ville det indebære en gradvis afvikling af gensidige toldafgifter og andre handelsrestriktioner og med oprettelsen af et frihandelsområde som endemålet. Denne handelsliberalisering ville dække det meste af den gensidige handel og skulle gennemføres gradvist i løbet af en overgangsperiode.

10.3. Endvidere indeholder en Europaaftale normalt bestemmelser om en institutionaliseret politisk dialog, om etableringsfrihed og arbejdskraftens (ofte talmæssigt begrænsede) mobilitet (retten til »national behandling«), om samarbejde på miljøområdet og kulturudveksling.

10.4. Ud over denne vidtgående liberalisering af den gensidige handel omtales i en Europaaftale frem for alt muligheden for fuldt medlemskab af Den Europæiske Union, hvilket det associerede land tilstræber.

10.5. I en Europaaftale forpligter det associerede land sig også til at tilnærme sin lovgivning til EU's lovgivning. Da det associerede land i en sådan aftale skriftligt har tilkendegivet et ønske om tiltrædelse, er tilskyndelsen til en sådan vigtig lovgivningsharmonisering således også større.

10.6. Slovenien har på sin side udtrykt ønske om hurtigst muligt at indlede forhandlinger om indgåelsen af en Europaaftale med Den Europæiske Union og at afslutte disse inden udgangen af 1994. På mellemlangt sigt tilstræber Slovenien åbent at blive fuldt medlem af Den Europæiske Union med de rettigheder og pligter, dette indebærer.

10.7. Hvad angår den interne procedure i Den Europæiske Union, skal det nævnes, at Europa-Kommissionen på sin side allerede i december 1993 havde de første sonderende drøftelser om en Europaaftale med Slovenien. Man kunne fastslå, at der ikke kunne forventes større komplikationer under forhandlingerne herom.

10.8. Med sin beslutning af 8. februar 1993 gav Rådet EU grønt lys til, at alle de lande herunder også de, der udgjorde det tidligere Jugoslavien (især Slovenien), som opfylder de nødvendige betingelser, kan anmode om medlemskab af Den Europæiske Union. Som optakt hertil har Rådet endvidere stillet de nødvendige støtteforanstaltninger (Europaaftaler) i udsigt. I april 1994 vil Kommissionen anmode Rådet om et mandat til forhandlinger om en Europaaftale, således at forhandlingerne med Slovenien kan indledes omkring maj 1994.

11. Sammenfattende bemærkninger og afsluttende henstillinger

11.1. Set ud fra per capita-indkomsten og levevilkårene er Slovenien det mest velstående land af alle de central- og østeuropæiske lande. Landet har en lang tradition for at være en del af Europas hjerte, hvilket klart afspejler sig i befolkningens kultur, mentalitet og levemåde. Som følge af Sloveniens autonomi samt de særlige træk ved det socialistiske system i det tidligere Jugoslavien er ledere inden for erhvervslivet og det offentlige mere vant til at handle selvstændigt end i noget andet central- og østeuropæisk land.

11.2. Det pluralistiske demokrati, retstatsprincippet, respekten for menneskerettighederne og mindretalsrettighederne garanteres i den slovenske forfatning og respekteres fuldt ud. Den vigtigste rammelovgivning om skabelsen af markedsøkonomiske institutioner er allerede i kraft. Endvidere har landet truffet effektive foranstaltninger til modernisering og omstrukturering af sin økonomi. Regeringens makroøkonomiske stabiliseringspolitik har hidtil været succesrig, således at bl.a. den slovenske valuta er den mest stabile i Central- og Østeuropa.

11.3. Slovenien søger meget målbevidst og samvittighedsfuldt hurtigt at tilnærme sig Den Europæiske Union. Disse bestræbelser indbefatter forsøg på at harmonisere lovgivningen med EU-lovgivningen, overholdelsen af europæiske normer og samarbejde inden for alle andre mulige områder.

11.4. Den Europæiske Union er Sloveniens langt vigtigste handelspartner. Også for Den Europæiske Union er handlen med Slovenien af betydeligt omfang sammenlignet med handlen med andre central- og østeuropæiske lande (svarer f.eks. til 80 % af EU's handel med Ungarn og den er 9 gange større end EU's handel med Bulgarien).

11.5. Der består en vis komplementaritet i udenrigshandlen mellem Den Europæiske Union og Slovenien takket være de forskellige komparative fordele samt det lavere lønniveau i Slovenien.

11.6. Geografisk set befinder Slovenien sig på et strategisk vigtigt sted for Den Europæiske Union i forbindelse med gennemførelsen af det indre marked. Endvidere er Slovenien et vigtigt transitland for Den Europæiske Unions handel med landene i Central- og Østeuropa.

11.7. Resultatet af alle disse overvejelser er, at en Europaaftale er en juridisk ramme, som Slovenien stadig mangler for at kunne styrke landets økonomiske og demokratiske situation samt udbygge den integration, som det tilstræber med Den Europæiske Union.

11.8. Det økonomiske og sociale Udvalg ser med tilfredshed på initiativer som det seminar, Europa-Kommissionen har afholdt for repræsentanter for slovenske ministerier og offentlige administration. Det anser fortsættelsen af sådanne informative kontakter med forskellige slovenske myndighedsniveauer for nyttige, da de letter tilpasningen i Slovenien og hjælper beslutningstagerne med at blive på det rette spor i forbindelse med den yderligere integration.

11.9. Det økonomiske og sociale Udvalg henstiller, at Den Europæiske Union hurtigt indleder forhandlinger om en Europaaftale med Slovenien. Det håber, at disse forhandlinger vil være afsluttet inden udgangen af 1994.

11.10. Eftersom de økonomiske og sociale grupper i Slovenien allerede er veludbyggede og øver indflydelse på beslutninger, der er vigtige for landets økonomi, anser Det økonomiske og sociale Udvalg det for formålstjenligt at oprette et forum for et regelmæssigt samarbejde med de økonomiske og sociale grupper i EU, der er repræsenteret i ØSU. Et sådant samarbejde skulle især bidrage til at rette opmærksomheden på problemer inden for slovensk erhvervsliv i forbindelse med de økonomiske relationer til EU og således lette en tilnærmelse til Den Europæiske Unions strukturer og erhvervsliv.

11.11. Det økonomiske og sociale Udvalg foreslår derfor, at man som et institutionelt aspekt af den fremtidige Europaaftale opretter et rådgivende paritetisk udvalg. En artikel med nedenstående ordlyd kunne således indgå i Europaaftalen.

Forslag til en artikel i associeringsaftalen (Europaaftalen) mellem Den Europæiske Union og Slovenien om oprettelse af et rådgivende paritetisk udvalg

1. Der oprettes et rådgivende paritetisk udvalg med den opgave at fremme dialogen og det indbyrdes samarbejde mellem repræsentanter for økonomiske og sociale grupper i Den Europæiske Union og i Slovenien.
2. Det består af seks medlemmer af EU's økonomiske

og sociale Udvalg og seks medlemmer af lignende økonomiske og sociale grupper i Slovenien.

3. Dialogen og samarbejdet berører alle økonomiske og sociale aspekter af forbindelserne mellem Den Europæiske Union og Slovenien herunder især de i Europaftalen nævnte områder.
4. Det rådgivende paritetiske udvalg udarbejder selv sin forretningsorden.

11.12. Det økonomiske og sociale Udvalg mener, at forhandlingerne om en Europaftale skal tjene som en forløber for senere forhandlinger om fuldt medlemskab af Den Europæiske Union. Derfor bør alle væsentlige punkter, som kunne være af betydning under senere tiltrædelsesforhandlinger, tages op under forhandlingerne om en Europaftale.

11.13. En vurdering af, hvorvidt Slovenien er modent til medlemskab af Den Europæiske Union, bør udeluk-

kende basere sig på landets udviklingsniveau og fremskridtene inden for reformprocessen. Især bør der ikke drages paralleller med andre lande i det tidligere Jugoslavien. Vurderingen bør heller ikke gøres betinget af den politiske udvikling i forhold til de andre lande i Central- og Østeuropa.

11.14. Det økonomiske og sociale Udvalg mener, at Slovenien efter en godt forberedt overgangsperiode i henhold til Europaftalen og efter den fulde gennemførelse af frihandelsområdet med EU vil være så velforberedt, at det ikke vil være nødvendigt med en ny overgangsperiode i forbindelse med Sloveniens senere tiltrædelse af EU. Således vil Slovenien til sin tid uden videre kunne blive medlem af Den Europæiske Union med alle rettigheder og forpligtelser og uden de sædvanlige tidsmæssige forbehold og begrænsninger.

11.15. Efter Det økonomiske og sociale Udvalgs opfattelse vil indgåelsen af en sådan Europaftale med Slovenien virke stabiliserende på freden i Balkan-området og de tilgrænsende Middelhavslande samt bidrage til gradvis større økonomisk fremgang.

Bryssel, den 28. april 1994.

Susanne TIEMANN

Formand for

Det Økonomiske og Sociale Udvalg
